

Riktlinje för barnrätt och ungdomsdemokrati

Dokumenttyp RIKTLINJE	Dokument-ID KS 2019/588	Datum för beslut 2020-02-24	Version Version 1.0
Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Dokumentansvarig Kommundirektör	Ansvarig för uppföljning Samhällsavdelningen	Reviderad
Dokumentet gäller Tillsvidare			

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Tillämpning av barnkonventionen	3
2.1	Implementeringsnycklar.....	3
2.2	Kunskapsutveckling.....	4
2.3	Modell för implementering	4
3	Barnrättsperspektivet	5
3.1	Barnperspektiv.....	5
3.2	Barnets perspektiv.....	5
3.3	Prövning av barnets bästa artikel 3.1	6
3.4	Barnkonsekvensanalys.....	6
4	Kramfors kommun	6
5	Ett metodstöd för barnrätt och ungdomsdemokrati ..	7
6	Ansvar	7
7	Uppföljning	7

1 Inledning

I Sverige räknas alla människor under 18 år som barn. Enligt FN:s barnkonvention räknas också alla människor under 18 år som barn, om inte personen blir myndig tidigare enligt den lag som gäller barnet. Alla länder röstade för barnkonventionens antagande i FN:s generalförsamling den 20 november 1989 – vilket är unikt – och i dag har nästan alla länder ratificerat barnkonventionen. Att ett land har ratificerat en konvention innebär att det har förbundit sig folkrättsligt till att förverkliga den. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990, som ett av de första länderna. Riksdagen antog år 2010 en nationell strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (Regeringen Prop. 2009/10:232). Syftet med strategin är att stärka barnets rättigheter i Sverige. Den innehåller ett antal principer som ska vara utgångspunkt för riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner som i sina verksamheter ska säkerställa barnets rättigheter.

Barnrättighetsutredningen som lämnade sitt betänkande till regeringen 2016 slog fast att barnkonventionen behöver bli lag i Sverige. Utredningen ansåg att tillämpningen av barnets rättigheter brister på flera områden. Barn faller mellan stolarna och får inte tillräckligt med stöd och hjälp för att få sina rättigheter tillgodosedda i tillräckligt hög grad. Utredningen kom fram till att kunskapen om hur barnkonventionen ska tolkas och tillämpas behöver öka. I propositionen 'Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter' skriver regeringen att en inkorporering av barnkonventionen kommer att bidra till att synliggöra barnets rättigheter i all offentlig verksamhet (Regeringens proposition 2017/18:186 s. 74)

Från och med 2020-01-01 blev Barnkonventionen lag i Sverige. Det betyder att beslut som fattas och som på något sätt berör barn, ska prövas utifrån ett barnrättsligt perspektiv.

2 Tillämpning av barnkonventionen

Barnkonventionen är en politisk överenskommelse mellan nästan alla stater och ett beslut på nationell nivå. Riksdagen har bestämt att barnkonventionen blir lag 1 januari 2020.

2.1 Implementeringsnycklar

Styrning

- Det finns ett beslut som är fattat på högsta nivå om att arbeta med barnkonventionen.
- Förtroendevalda har fått utbildning om konventionen och dess tillämpning i beslutsprocesser.
- Det finns ett beslut om återrapportering av barnrättsarbetet till den politiska nivån.

2.2 Ledning

- Chefer och medarbetare i hela organisationen har fått utbildning om konventionen och om tillämpningen av den i respektive verksamhet.
- Förutsättningar ges för att barnets rättigheter diskuteras på APT och andra centrala forum på arbetsplatsen.
- Styrdokument i varje förvaltning innefattar ett barnrättsperspektiv.

2.3 Kunskapsutveckling

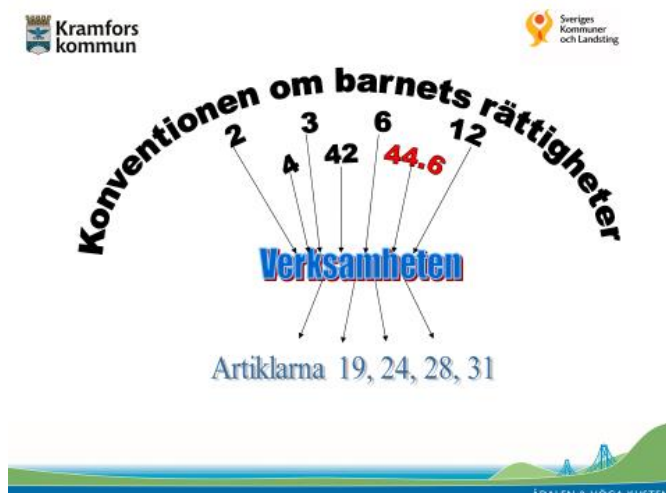
- Det erbjuds utbildningar om konventionen och dess tillämpning till hela organisationen efter behov.
- Barnkonsekvensanalyser genomförs i hela organisationen när det gäller beslut av övergripande karaktär.
- Prövning av barnets/barnens bästa görs i alla verksamheter.
- Relevanta fördjupningsutbildningar i tillämpningen av barns rättigheter görs i berörda arbetsgrupper.

2.4 Modell för implementering

De tre generella implementeringsartiklarna i barnkonventionen är artikel 4, 42 och 44.6, se figur 1. Artikel 4, handlar om genomförandet och säger att barn ska prioriteras, barnkonsekvensanalyser ska göras inför större beslut och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ska genomföras till det yttersta av de tillgängliga resurserna.

Artikel 42, slår fast att vuxna och barn behöver få kunskap om att barn har egna rättigheter och vad det innebär för var och en.

Artikel 44.6 säger att staten har en skyldighet att göra alla olika typer av rapporter tillgängliga i landet. Det vill säga, de ska översättas till de stora språken som talas i landet. Rapporter som åsyftas är till exempel statens rapporter till FN-kommittén och de synpunkter Sverige får från FN-kommittén vart femte år (Concluding observations).

Figur 1. modell för implementering

I figur 1 ovan beskrivs en modell över hur en person, verksamhet och/eller organisation kan tänka kring arbetet med att implementera och tillämpa barnets rättigheter utifrån barnkonventionen.

Utgångspunkten för den här modellen är konventionens olika artiklar. Högst upp finns de grundläggande principerna 2, 3, 6 och 12 och de generella implementeringsartiklarna 4 och 42. Utmärkande för dem är att de gäller alla oavsett verksamhet eller organisation. Alla ska förhålla sig till och tillämpa de rättigheterna så att de genomsyrar hela verksamheten eller organisationen.

Nästa steg är att se över vilka artiklar i Barnkonventionen som ligger närmast den egna verksamheten eller organisationen och börja arbeta med dem. Exempelen i bilden ovan är: artikel 19 om barnets rätt till skydd, artikel 24 barnets rätt till bästa möjliga hälsa, artikel 28 barnets rätt till utbildning och artikel 31 barnets rätt till lek, vila och fritid. Den rödfärgade artikel 44.6 slår fast staternas skyldigheter att informera om de rapporter som lämnas till FN och att informera och översätta de rapporter som FN-kommittén lämnar vart femte år till regeringen.

3 Barnrättsperspektivet

I barnrättsperspektivet ingår att beakta och förhålla sig till de fyra grundprinciperna (artikel 2, 3, 6, 12). Åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv dvs. grundas på normerna och principerna etablerade av bl.a. barnkonventionen. Det förutsätter en tydlig och aktiv styrning på alla nivåer. Beslutsfattare och tjänstepersoner vars arbete rör barn behöver systematiskt skaffa sig kunskap om hur barnets rättigheter tillgodoses inom deras respektive områden. Detta gäller särskilt i beslut och åtgärder på kommunal nivå som rör det enskilda barnet.

Barnombudsmannen menar att barn kan ha ett sätt att se på hur det är att vara barn och vuxna ett annat. Att ha barnperspektiv betyder att vuxna i samhället ska se barns situation utifrån barnens verklighet. I förslag till beslut eller andra beslutsdokument som rör barn och unga ska tydligt framgå hur barnrättsperspektivet har beaktats.

3.1 Barnperspektiv

När vi pratar barnperspektiv är det en vuxen som uttalar sig om något som rör barn. Ett barnperspektiv kan innehålla barnets perspektiv, men måste inte göra det.

3.2 Barnets perspektiv

Det handlar om det som visar sig för barnet. När det gäller barnets perspektiv är det viktigt att det utgår från något ett barn har uttryckt. Den rättighet som återfinns i artikel 12 är absolut och gäller alla barn utan åtskillnad, i enlighet med icke-diskrimineringsprincipen (artikel 2). Det är viktigt att notera att det är fråga om en rättighet, inte någon skyldighet för barnet att uttrycka sina åsikter. FNs Barnrättskommitté avråder stater från att sätta åldersgränser som

kan begränsa den rätt barn har att uttrycka sina åsikter. Kommittén betonar att även mycket små barn kan bilda åsikter och att åsikter kan uttryckas på olika sätt. Små barn kan ge uttryck för sina åsikter genom t.ex. kroppsspråk, ansiktsuttryck, lek och målningar. Det finns inga åldersgränser i barnkonventionen. Därför måste barnets åsikter bedömas i varje enskilt fall. Åsikterna ska dessutom tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. I artikel 12 menas med mognad ett barns kapacitet att uttrycka sina åsikter om frågor på ett rimligt och självständigt sätt. Beslutsfattaren måste i det sammanhanget ta hänsyn till hur frågan påverkar barnet (Barnrättsutredningen, 2016).

3.3 Prövning av barnets bästa artikel 3.1

En prövning av barnets bästa är tänkt att vara ett underlag för beslut som fattas i frågor som direkt eller indirekt rör barn. Prövningen sker i två steg. Först genomförs en utredning som visar vad som är barnets bästa i en viss fråga. Det andra steget är beslutet, prioriteringen, där barnets rättigheter och intressen ska väga tungt. Om barnets intressen inte kan gå först ska kompensande åtgärder övervägas på kort och på lång sikt. Den här processen ska vara transparent och dokumenteras. Det är artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter som föreskriver att en prövning av barnets bästa ska göras. Vid prövning av barnets bästa kan man med fördel hänvisa till tidigare forskning. Vid saknad av tidigare forskning är det motiverat att hänvisa till styrande dokument. Det ska även framgå tydligt hur barnet har kommit till tals, och på vilket sätt har barnrättsperspektiv beaktats.

3.4 Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalyser ska göras vid större förändringar som rör barn. Det kan till exempel gälla framtagande av policydokument och budget, byggande av bostadsområden och förändringar i verksamheter. Förutom det som ingår i en prövning av barnets bästa bör en barnkonsekvensanalys innehålla ett bredare resonemang om till exempel ekonomiska aspekter, vilka konsekvenserna skulle kunna bli på lång och på kort sikt för olika grupper av barn. Det kan gälla åtgärder för barn med till exempel funktionsnedsättning av olika slag, barn med olika etnisk eller nationell bakgrund, barn i olika åldrar och barn av olika kön.

4 Kramfors kommun

Kramfors kommuns kommunhuskoncern ska bygga upp ett strukturerat barn- och ungdomsdemokratiarbete med barnkonventionen som grund genom att;

- Implementera innehållet i riktlinjen
- Leva upp till barnkonventionens fyra grundprinciper.
- Skapa en trygg, stimulerande och utvecklande livsmiljö för dem som växer upp i Kramfors kommun.
- Barn och ungdomars kraft och engagemang tas tillvara.

- Uppmuntra ungdomar att själva komma med idéer samt öka deras inflytande i kommunala beslut.

5 Ett metodstöd för barnrätt och ungdomsdemokrati

Ett metodstöd för kommunhuskoncernens arbete med barnrätt- och ungdomsdemokrati har tagits fram med flera viktiga förtydliganden om vad som behöver prioriteras för att arbetet ska bli en naturlig del i ordinarie verksamhet. Metodstödet används med fördel inför de beslut som påverkar barnets livsvillkor och innehåller;

- Förslag på aktiviteter för arbete med barnrätt och ungdomsdemokrati
- Formulär för prövning av barnets bästa
- Barnkonsekvensanalys

6 Ansvar

Barn och ungdomars livsvillkor är ett kommungemensamt ansvar. Därför är det viktigt att hela kommunhuskoncernen säkerställer att riktlinjen efterlevs. Kommunstyrelsen har ett övergripande samordningsansvar. Varje nämnd och förvaltning har ansvar för att barnrätt- och ungdomsdemokratiarbete beaktas inom ansvarsområdet och ska se till att medarbetarna har god kunskap om barns rättigheter, förutsättningar och behov. Åtgärder och aktiviteter som genomförts ska årligen redovisas i samband med bokslut.

7 Uppföljning

För att lyckas och nå våra mål behöver vi utvärdera vårt arbete och det kan göras på följande sätt:

- Arbetet med barnrätt och ungdomsdemokrati i Kramfors kommun utvärderas 2022.
- Kommunhuskoncernens verksamhetsplaner ska innehålla aktiviteter som främjar barnets rättigheter.
- Åtgärder och aktiviteter som genomförts ska årligen redovisas i samband med bokslut.
- Varje verksamhets beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.
- Antal beslut som föranletts av en barnkonsekvensanalys ska redovisas.
- FN:s barnrättskommitté granskar hur länderna följer en konvention och ger kritik och rekommendationer. Kramfors kommun ska vara uppdaterad på de rekommendationer Sverige får och prioritera det som är av vikt för att utveckla barnrättsarbetet.